

قواعد ناظر بر سازمان‌های تجاری بین‌المللی و شرکت‌های چند ملیتی

مؤلف

علیرضا دبستانی رفسنجانی

www.ketab.ir

بنیاد حقوقی قانون‌های
۱۴۰۳

سرشناسه	: دبستانی رفسنجانی، علیرضا، ۱۳۷۸
عنوان و نام پدیدآور	: قواعد ناظر بر سازمان های تجاری بین المللی و شرکت های چند ملیتی
مشخصات نشر	: مولف علیرضا دبستانی رفسنجانی.
مشخصات ظاهری	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۴۰۳.
شابک	: ۱۷۴ ص.: جدول.
فهرست نویسی	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۷۰۲-۲
یادداشت	: فیبا
موضوع	: کتابنامه.
	: حقوق تجارت Commercial law بازرگانی بین المللی International trade شرکت های چند ملیتی - قوانین و مقررات International business enterprises - Law and legislation
رده بندی کنگره	: ۱۰۰۵K
رده بندی دیویی	: ۰۷/۳۴۶
کتابشناسی ملی	: ۹۵۷۶۴۷۳
رکورد کتابشناسی	: فیبا

قواعد ناظر بر سازمان های تجاری بین المللی و شرکت های چند ملیتی

تألیف: علیرضا دبستانی رفسنجانی

ناشر: قانون یار

چاپخانه و صحافی: قانون یار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۳

شمارگان: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۹۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۷۰۲-۲

(تمامی حقوق مادی این کتاب محفوظ بوده و متعلق به بنیاد علمی قانون یار می باشد)

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، بنیاد علمی قانون یار ۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

ثبت سفارش تلفنی محصولات (ارسال رایگان به سراسر کشور) ۲۵ و ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۴۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۵	بخش اول: سازمان‌های تجاری بین‌المللی و اصول و قواعد ناظر بر آن‌ها
۱۶	فصل اول: اصول و قواعد ناظر بر تولد سازمان‌های تجاری بین‌المللی
۱۶	گفتار اول: سازمان بین‌المللی و تعریف آن
۱۶	گفتار دوم: تولد سازمان‌های بین‌المللی
۱۷	الف - تولد سازمان‌های بین‌المللی از طریق انعقاد معاهده
۲۰	ب - ایجاد سازمان‌های بین‌المللی به روشی دیگر
۲۲	گفتار سوم: بررسی تولد سازمان تجاری بین‌المللی
۲۲	سازمان جهانی تجارت
۲۷	فصل دوم: اصول و قواعد ناظر بر حیات سازمان‌های تجاری بین‌المللی
۲۷	گفتار اول: ارکان سازمان بین‌المللی
۲۷	بند اول - مبانی ایجاد ارکان اصلی
۲۹	بند دوم - ارکان فرعی سازمان‌های بین‌المللی
۲۹	گفتار دوم: اصول و قواعد ناظر بر تصمیم‌گیری در سازمان‌های بین‌المللی
۳۰	بند اول - تصمیم‌گیری با اتفاق آرا
۳۱	بند دوم - تصمیم‌گیری با اکثریت آرا
۳۱	بند سوم - تصمیم‌گیری با کنسensus
۳۱	گفتار سوم: اصول و قواعد در صلاحیت‌های در سازمان‌های بین‌المللی
۳۲	بند اول: مبنا و ماهیت صلاحیت‌های سازمان‌های بین‌المللی
۳۴	بند دوم: اعمال صلاحیت‌های سازمان‌های بین‌المللی
۳۵	گفتار چهارم: بررسی عملکرد سازمان تجاری بین‌المللی

- بند اول: اصل آزادسازی تجاری..... ۳۶
- بند دوم: اصل عدم تبعیض ۳۷
- بند سوم: اصل رفتار ویژه ۳۸
- بند چهارم: اصل شفافیت..... ۳۹
- بند پنجم: اصل تجارت منصفانه و رقابتی ۴۰
- بند ششم: اصول مستخرج از رویه قضایی سازمان جهانی تجارت ۴۱
- بند هفتم: قواعد اصلی سازمان تجارت جهانی در خصوص استانداردها مقررات فنی و رویه‌های ارزیابی مطابقت..... ۴۴
- فصل سوم: اصول و قواعد ناظر بر انحلال سازمان تجاری بین‌المللی..... ۴۶
- گفتار اول: انحلال سازمان بین‌المللی از طریق جانشینی..... ۴۶
- گفتار دوم: انحلال سازمانهای بین‌المللی از طریق اضمحلال..... ۴۷
- گفتار سوم: انحلال سازمانهای بین‌المللی از طریق خصوصی سازی..... ۴۸
- الف- انحلال جزئی سازمانهای بین‌المللی ۴۹
- ب- انحلال کامل سازمانهای بین‌المللی خصوصی کردن کامل سازمانهای بین‌المللی ۵۰
- گفتار چهارم: تاملی بر انحلال سازمان تجارت جهانی..... ۵۰
- بخش دوم: شرکت‌های چند ملیتی و اصول و وقواعد ناظر بر آنها ۵۳
- فصل اول: اصول و قواعد ناظر بر تولد شرکت‌های چند ملیتی..... ۵۴
- گفتار اول: کلیاتی در تعریف شرکت چند ملیتی ۵۶
- الف- تعریف شرکت فراملی چند ملیتی به مفهوم عام ۵۶
- ب- تعریف شرکت فراملی چند ملیتی به مفهوم خاص ۵۸
- گفتار دوم: کلیاتی در قواعد حاکم بر شرکت‌های چند ملیتی..... ۶۰
- گفتار سوم: قواعد اولیه و اصول تولد شخصیت حقوقی شرکت چند ملیتی..... ۶۱
- بند اول: تابعیت در شرکت‌های چند ملیتی..... ۶۵
- بند دوم- تعیین تابعیت اشخاص حقوقی در ایران ۶۸
- بند سوم: اقامتگاه شرکت‌های چند ملیتی..... ۷۰

- بند چهارم: شکل گرفتن شرکت چند ملیتی ۷۰
- فصل دوم: اصول و قواعد ناظر بر دوره حیات شرکت‌های چند ملیتی ۷۷
- گفتار اول: تقسیم‌های کلی اصول و قواعد ناظر ۷۷
- بند اول: مسوولیت قراردادی و غیر قراردادی ۷۸
- بند دوم: اصول و قواعد ناظر ناشی از ساختار شرکتها ۸۰
- بند سوم: قاعده مسئولیت‌های شخصی، موضوعی و جهانی ۸۴
- بند چهارم: قواعد مسئولیتی دولت و بخش خصوصی ۸۹
- گفتار دوم: پیوند قاعده مسئولیت و اصل مفهوم کنترل ۹۱
- گفتار سوم: اصول معاهدات بین‌المللی ناظر بر مسئولیت شرکت‌های چند ملیتی ۹۳
- گفتار چهارم: قواعد حقوق بشری ناظر بر شرکت‌های چند ملیتی ۹۶
- فصل سوم: اصول و قواعد ناظر بر انحلال شرکت‌های چند ملیتی از طریق ورشکستگی ۹۷
- گفتار اول: رویکرد نظام‌های حقوقی ورشکستگی بین‌المللی ۹۷
- بند اول: بررسی تطبیقی نظام‌های حقوقی ورشکستگی بین‌المللی ۹۷
- بند دوم: نظام حقوقی ورشکستگی بین‌المللی در حقوق ایران ۱۰۲
- گفتار دوم: قانون حاکم بر متفرعات ورشکستگی ۱۰۹
- بند اول: قانون حاکم بر اراده در ورشکستگی ۱۰۹
- بند دوم: قانون حاکم بر مسئولیت مدنی ناشی از ورشکستگی ۱۱۳
- گفتار سوم: تشریفات حاکم بر ورشکستگی چند ملیتی و نحوه رسیدگی به آن ۱۱۵
- بند اول: نظریات حقوقی در خصوص دادگاه صالح ۱۱۵
- بند دوم: نظریه سرزمینی بودن و چندگانگی ورشکستگی ۱۱۸
- بند سوم: بررسی دادگاه صالح برای رسیدگی به ورشکستگی فرامرزی ۱۲۲
- بند چهارم: بررسی عملکرد کشور ایران در رسیدگی به دعاوی ورشکستگی بین‌المللی ۱۲۹
- گفتار چهارم: فقدان تناسب بین دیون و دارایی و راهکارهای پیشگیرانه متناسب ۱۳۵
- بند اول: راهکارهای متصور برای دفع عدم تناسب ۱۳۵
- بند دوم: راهکارهای متصور برای رفع عدم تناسب ۱۴۰

- بند سوم: طرق دیگر قابل تصور برای رفع عدم تناسب ۱۴۶
- گفتار پنجم: نحوه رسیدگی به ورشکستگی چند ملیتی ۱۴۷
- شیوه رسیدگی ورشکستگی چند ملیتی ۱۴۷
- سخن پایانی ۱۶۱
- منابع و مآخذ ۱۶۵

مقدمه

سأهأست كه ؤامعه بین الملل؁ به دنبال برابری و يكسان سازی قوانین در سطح جهانی می باشد چراكه این امر باعث كم شدن اختلافات بین دول و اشخاص در عرصه بین المللی می شود. يكسو سازی قوانین در عرصه بین المللی مسئله ای است كه بنظر می تواند امنیت را به همراه خود بیاورد. منظور از امنیت تنها این نیست كه بین كشورها مخاصمه ایجاد نشود. امنیت تعاریف وسیعی دارد كه می توان آن را در حوزه های اقتصادی و تجاری نیز مشاهده نمود.

هدف از ایجاد سازمان های بین المللی ایجاد قوانین يكسان در عرصه بین المللی با توجه به موضوع تاسیسشان می باشد. بعد از پا گرفتن كامل يك سازمان بین المللی كه در ادامه آن را تشریح خواهیم نمود؁ این سازمان ها شروع به ایجاد رویه های بین المللی خواهند كرد كه همین مسئله باعث می شود تا مخاطبان این سازمان در همان موضوعی كه مقصود مشتركشان با سازمان می باشد احساس امنیت و یا عامیانه تر آن پشت گرمی نمایند. يك شركت تجاری بین المللی سرمایه گذاری خود را در كشوری خواهد كرد كه از اصول و قواعدی پیروی كند كه مورد پذیرش جامعه بین المللی می باشد. در غیر این صورت وی امنیت اقتصادی و سرمایه گذاری و همچنین اعتبار خود را در خطر قرار نخواهد داد.

در این كتاب هدف بررسی اصول و قواعدی می باشد كه تاثیر بسزایی در عمل كرد سازمان های تجاری بین المللی و شركت های چند ملیتی دارد. در ادامه كتاب حاضر ساختار سازمان های تجاری بین المللی؁ کلیاتی راجع به شركت های چند ملیتی؁ اصول

و قواعد ناظر بر سازمان‌های تجاری بین‌المللی و اصول و قواعد ناظر بر شرکت‌های چند ملیتی را بررسی خواهیم نمود.

همانطور که پیشتر اشاره داشتیم و ذکر شد بررسی اصول و قواعد ناظر بر سازمان‌های تجاری بین‌المللی و شرکت‌های چند ملیتی اهمیت ویژه‌ای را به همراه خود دارد، چرا که هدف از تشکیل یا بهتر است بگوییم تولد یک سازمان تجاری بین‌المللی ایجاد اصول و قواعد ناظر بر شرکت‌های چند ملیتی و همچنین به وجود آوردن امنیت اقتصادی در عرصه بین‌المللی می‌باشد. موضوع اصول و قواعد ناظر بر سازمان‌های تجاری و شرکت‌های چند ملیتی دارای بازیگرانی می‌باشد، این بازیگران را می‌توان تابعان حقوق بین‌الملل از جمله سازمان‌های تجاری بین‌المللی، شرکت‌های چند تابعیتی، دولت‌ها، سازمان ملل متحد و آژانس‌های تخصصی وابسته به آن نام برد. گاهی این بازیگران در مقابل هم از یک جنس می‌باشند. مانند ارتباط دو شرکت چند تابعیتی که باید در معاملات و سایر روابط با یکدیگر از اصولی بین‌المللی تبعیت نمایند. بهتر است نگاهی به سازمان‌های بین‌المللی تجاری بیاندازیم که با وضع برخی قواعد الزام آور حقوقی برای دولت‌های عضو خود و نیز وضع استانداردهای غیر الزام آور و توصیه‌ها، نقش بسزایی در قانون‌گذاری ایفا می‌کنند. این سازمان‌ها حتی نقش یک مجمع برای تابعان خود و همچنین پشتیبانی و مشاوره ایفا می‌کنند. امروزه دخالت مستقیم این سازمان‌ها جای خود را به ساز و کار منعطف برای تاثیر گذاری بیشتر داده است. هنگامی که یک سازمان تجاری بین‌المللی قرار است وظیفه‌ای را ایفا نماید خود او نیز باید تحت اصول و قواعدی عمل نماید.

مسئله‌ای که ما باید آن را دنبال کنیم اصول هر یک از سازمان‌های تجاری بین‌المللی و شرکت‌های چند تابعیتی است. در این کتاب چالش‌ها اعم از نقاط قوت تا ضعف را باید مورد بررسی قرار دهیم تا شناخت کاملی از این موضوع حاصل گردد که هر کدام نیاز به بررسی‌های موردی را دارد.

بررسی اصول و قواعد ناظر در سازمان‌های تجاری و شرکت‌های چند ملیتی از آن جهت حائز اهمیت است که این ارگان‌ها یا بهتر است بگوییم شرکتها و سازمانها باید طبق قاعده و اصولی مشخص رفتار نمایند. در غیر این صورت رفتاری که داشته باشند مطابق قوانین بین‌المللی و منابع آن رفتاری نامتعارف است. از این جهت شناخت این قواعد و اصول امری ضروری است تا بتوان بررسی نمود عملکرد سازمانها و این شرکتها تاچه مقدار با رویه‌های بین‌المللی مطابقت دارد. عدم مطابقت رفتار سازمان‌های تجاری بین‌المللی و شرکتها احتمال آن را دارد که باعث وجود هرج و مرج در اقتصاد جهانی و تجارت جهانی شود. پس اهمیت موضوع چنان است که نمی‌توان به راحتی از آن گذشت. می‌توان بیان مسئله را از اینجا شروع نمود که یک سازمان بین‌المللی تابع حقوق بین‌الملل است و این ویژگی ناشی از شخصیت حقوقی آن است که مستقل از شخصیت حقوقی اشخاص عضو آن می‌باشد. سازمان بین‌المللی که دارای شخصیت حقوقی می‌باشد موظف است از قوانین بین‌المللی تبعیت نماید که این قوانین به نحوی از انحا مشخص می‌شود.

قوانین بین‌المللی منابعی دارند که این منابع عبارتند از معاهدات بین‌المللی، عرف رایج بین‌المللی، اصول کلی حقوقی یا اصول عمومی حقوقی، آراء قضایی بین‌المللی، دکترین، انصاف و همچنین قواعد آمره بین‌المللی اما در ادامه باید گفت که نقش اصلی را در تجارت جهانی شرکت‌های چند ملیتی ایفا می‌کنند. در برخی مواقع می‌توان گفت که شرکتهای چند تابعیتی نقش بیشتری از برخی دولت‌ها دارند. اما مسئله اینجاست که متأسفانه در کنار رشد و اقتدار این شرکتها و اكمال نظام مسئولیتی برای آنها و دولت متبوعشان توازن وجود ندارد، البته که نمی‌توان منکر وجود اصول و نظام‌های حقوقی و مسئولیت ابتدایی و غیر الزام آور در این خصوص شد. امروزه بیش از ۷۰٪ تجارت بین‌الملل توسط شرکت‌های چند ملیتی انجام می‌شود. فضایی که این شرکتها در آن مشغول به فعالیت هستند از منظر حقوقی

دارای تعارض قوانین هستند. این مسئله می‌تواند آسیب‌های جدی اقتصادی و حتی سیاسی به یک کشور در حال توسعه وارد نماید. اصول و قواعد ناظر باید روشن و صریح باشد چراکه سمت و سوی حرکت شرکت‌های چند ملیتی و سازمان‌های تجاری بین‌المللی را مشخص می‌نماید. این مسئله روشن و واضح است که فایده تبیین و شناسایی اصول و قواعد ناظر، متضمن حق توسعه برای کشورهای در حال توسعه خواهد بود. از گذشته تاکنون وجود مقررات متحدالشکل یا بهتر است بگویم اصول و قواعد ناظر در سطح داخلی و بین‌المللی موضوع بحث و اختلاف نظر بوده است. به همین جهت کشورهای زیادی کوشیدند تا از راه‌های گوناگون به یکسان سازی و هماهنگ سازی مقررات چه در سطح داخلی مطابق استانداردهای بین‌الملل و چه در سطح بین‌المللی با توافق سایر دول برسند. به همین علت در ادامه یکسان سازی و هماهنگ سازی اصول و قواعد ناظر بین‌المللی می‌توان گفت، که وضع این اصول و مقررات در سطح بین‌المللی عمدتاً از طریق انعقاد معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی و یا از طریق پذیرش داوطلبانه بعضی مقررات (عرف رایج بین‌المللی) از سوی تجار، شرکت‌ها و موسسات و سازمان‌های بین‌المللی انجام می‌پذیرد. در قرن بیستم تعداد زیادی سازمان و موسسه بین‌المللی احداث شدند تا در زمینه ایجاد مقررات متحدالشکل و هماهنگی در اصول ناظر، در سطح بین‌المللی فعالیت کنند. فعالیت و تاثیر برخی از این سازمان‌ها و موسسه‌ها به کل جهان و برخی دیگر به منطقه خاصی اختصاص دارد که می‌توان از جمله آن‌ها به سازمانهای: کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (UNCITRAL) و اتاق بازرگانی بین‌المللی اشاره نمود. آنچه مسئله کتاب حاضر می‌باشد بررسی چهار چوبی است که شرکت‌های چند ملیتی و سازمان‌های تجاری بین‌المللی باید از آن پیروی کنند و همچنین بررسی اینکه در رفتار سازمان‌های تجاری بین‌المللی و شرکت‌های چند ملیتی چه اصولی ناظر بر آنها می‌باشد. در نهایت باید اذعان داشت در این کتاب سعی شده تا به پیدایش و بررسی چندجانبه اصول و قواعد ناظر بر شرکت‌های چند تابعیتی پرداخته شود.